

BRIEFING – MEETUP FLEVOLAND

INTRODUCTIE

Kansenongelijkheid

‘Kansenongelijkheid is in het Nederlandse onderwijs het afgelopen decennium verdubbeld’ zo liet het rapport van de Onderwijsinspectie in 2016 zien. En het probleem wordt steeds groter! “Gefeliciteerd met het diploma en het inkomen van je ouders” geldt helaas door het hele land, zoals deze kansenkaart goed laat zien. Corona heeft het probleem zichtbaarder gemaakt en helaas ook verder vergroot. Dit is geen goede zaak. Naast dat het verspilling van talent is, vergroot het de tweedeling in onze maatschappij. Dit gaat dus iedereen aan. Reden genoeg om er iets aan te doen. Goed dus dat je bij de Meetup Kansenongelijkheid aansluit!

Meetups

Deze Meetup is georganiseerd naar aanleiding van de documentaireserie Klassen en bedoeld voor iedereen die met kinderen en jongeren werkt. Daarbij nemen we de school (PO en VO) - en iedereen die daar werkt - als middelpunt, omdat we denken dat het basis- en het middelbaar onderwijs de kern vormen. Daar gaan alle kinderen en jongeren naartoe en dus kan de school de spil in het web zijn. Uiteraard spelen jeugdwerkers, zorgprofessionals, mensen in de kinderopvang of in het vervolgonderwijs (etc.) een even grote en cruciale rol. Tijdens de Meetup zit je daarom aan tafel met allerlei soorten professionals. In groepjes gaan jullie nadenken

over oplossingen binnen drie thema’s die bij kansenongelijkheid spelen. Wat zou je gezamenlijk kunnen doen - met het hele netwerk rondom een kind - om elk kind gelijke kansen te bieden? Wat gebeurt er al, waar kun je bij elkaar aansluiten en wat mist er nog? Vervolgens maken jullie concrete afspraken waar je direct mee aan de slag kan. Deze Meetup wordt dan hopelijk het begin van een nieuwe koers.

Waarom dit document?

Tijdens de Meetup bespreken we een paar van de belangrijkste thema’s binnen kansen(on)gelijkheid. Elke deelnemer gaat vervolgens aan de slag met één thema. Om op niveau met elkaar te kunnen praten, is het belangrijk om deze kennis van tevoren tot je te nemen. Vervolgens mag je zelf bepalen over welk thema je graag doorpraat op de avond zelf.

Nog niet uitgelezen of gedacht over het onderwerp?

Kijk dan op www.gelijkekansenindeklas.nl. Hier hebben we - ook n.a.v. de documentaireserie Klassen en in samenwerking met de Gelijke Kansen Alliantie van het ministerie van OCW en een hele groep wetenschappers en mensen uit het onderwijs - een Kennisbank Kansengelijkheid ontwikkeld. Deze is speciaal voor onderwijskrachten om zich - ook op thema - verder te verdiepen in wat het probleem is en wat ieder kan bijdragen.

THEMA 1

De moeilijk te bereiken ouder

Hoe kunnen we er gezamenlijk voor zorgen dat ouders betrokken worden/blijven bij het leerproces van kinderen?

Als pedagogisch medewerker, IB-er of leerkracht heb je niet alleen met kinderen te maken, maar ook met hun ouders. Een hoge mate van ouderbetrokkenheid kan de prestaties en het zelfvertrouwen van kinderen positief beïnvloeden. De thuisbetrokkenheid van ouders bij het leerproces van een kind heeft grote invloed op de schoolprestaties van leerlingen, zowel in de kinderopvang, op het primair als het voortgezet onderwijs. Een vertrouwde, wederkerige verbinding tussen opvang, school en ouders, waarin de sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling van het kind centraal staat, is dus belangrijk. Thuisbetrokkenheid bestaat uit twee dimensies. Enerzijds gaat het over de activiteiten die ouders thuis met hun kinderen ondernemen, zoals de begeleiding bij het leren, educatieve spelletjes, verhalen voorlezen en zingen. Anderzijds gaat het over de houding die ouders hebben tegenover het leerproces van hun kind: vinden ze het belangrijk of zijn ze minder geïnteresseerd? En wat zijn de verwachtingen van ouders? Het mooie aan deze tweede dimensie van ouderbetrokkenheid is dat iedere ouder hier in theorie toe in staat is. Het overgrote deel van de ouders wil betrokken zijn bij het leerproces van hun kind (Lusse, M. 2019, School en thuis. Succesfactoren voor het verbinden van leefwerelden).

Toch zijn er ouders die moeilijk te bereiken zijn, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een taalbarrière, omdat een ouder te druk is (misschien wel om met drie baantjes het eten op tafel te krijgen), omdat een ouder niet goed weet wat er van hem of haar verwacht wordt of omdat een ouder denkt weinig te kunnen bijdragen. Al deze verschillende redenen kunnen ertoe leiden dat ouders afwezig zijn richting opvang en/of school. Deze afwezigheid kan geïnterpreteerd worden als desinteresse of zelfs als een gebrek aan bereidheid om betrokken te zijn. Hierdoor kan de wil om in ouderbetrokkenheid te investeren bij het kindcentrum-/schoolteam rap afnemen. Zeker als het team wel pogingen heeft gedaan om de ouder te bereiken, maar hij of zij niet thuis geeft. Het is logisch dat dit gebeurt; als je je best hebt gedaan en dat niet beloond wordt, kan dat frustrerend werken. Maar de lage verwachtingen van opvang/school en de nadruk op hoe ouders tekortschieten kan een tegenreactie bij ouders oproepen. Als zij weinig waardering en ondersteuning ervaren, kunnen ze zich af gaan zetten en kan opvang/school zelfs steeds meer gezien gaan worden als veroorzaker van mogelijke problemen die spelen bij het kind. Het resultaat? Een aanhoudende lage ouderbetrokkenheid, of zelfs in extreme gevallen het volledig afkeren van het systeem opvang/school, ten nadele van het kind/de jongere in kwestie.

Hoe blijf je ouders benaderen vanuit het positieve idee dat elke ouder betrokken kan en wil zijn? Hoe neem je ouders mee in het ontwikkelingsproces van de kinderen? Hoe kan een opvang/school aansluiten bij de verschillende mogelijkheden en verwachtingen van ouders? Hoe vervul je als opvang/school het rolmodelschap dat je hebt, bij het voeren van toekomstgerichte en positieve gesprekken met een kind over zijn of haar brede ontwikkeling en toekomstperspectief? En hoe kun je samenwerken met alle verschillende partijen om het kindcentrum/de school heen om ervoor te zorgen dat moeilijk te bereiken ouders toch betrokken raken?

OPLOSSINGSRICHTINGEN

1.1 Zet in op een positieve relatie vanuit kennis over de ander

Vaak wordt gedacht dat als ouders zich niet laten zien op school, ze niet betrokken (willen) zijn bij het leerproces van hun kind. Dit stimuleert de relatie tussen ouders en de betrokkenen rondom een kind helaas niet. Een goede relatie met een ouder, begint bij de positieve benadering dat elke ouder kan bijdragen en geïnteresseerd is in het leerproces van het kind. Hiervoor is kennis over de verschillende ouders en vervolgens over de verschillende culturele visies ten opzichte van school essentieel. Net als de kennis over je eigen bril: hoe zie jij de betrokkenheid van ouders en waarin verschilt dat eventueel van de verwachtingen van ouders? Als je weet waarom een ouder afwezig is of welke ideeën sommige ouders hebben over wat er van hen verwacht wordt, kun je je beter verplaatsen in het perspectief van de ouder, dat creëert begrip en daardoor meer positiviteit. Je verdiepen in de achtergrond van alle ouders uit je klas kan voelen als enorm veel huiswerk en dat is begrijpelijk. Maar investeren in deze kennis kan het contact met ouders op termijn dusdanig vergemakkelijken dat het op de lange termijn z'n vruchten af zal werpen. Buiten dat leert het je tegelijkertijd ook veel over de kinderen die je voor je hebt. Een win-winsituatie dus. Ook de andere leden van het schoolteam kunnen een bijdrage leveren en daarnaast kun je als docent gebruik maken van de kennis van partners om de school heen; de kinderopvang, sportclubjes etc. Let wel: van veel schoolteams vraagt het een mentaliteitsverandering wanneer ouders vanuit het positieve benaderd worden. Ben er daarom scherp op dat het delen van kennis over ouders niet verzandt in een klaagzang. Hoe doe je dat? En hoe krijg je elkaar hierin mee?

Als je weet je wat de ouders voor een achtergrond hebben, zou je ook nog een stapje verder kunnen gaan: deze kennis inzetten voor de school. Lees oplossingsrichting 1.5 hieronder.

1.2 Verbindt ouders aan de school door dingen te organiseren die voor hen interessant zijn

Voor sommige ouders kan het voelen alsof ze alleen iets moeten geven aan de school; kennis over het kind, meer inzet bij de schoolprestaties van een kind etc. Dat valt nog zwaarder als zij het gevoel hebben dat ze dit niet kunnen geven (bijvoorbeeld omdat zij de taal niet spreken of omdat ze zichzelf te laag opgeleid voelen). Het is daarom goed om erover na te denken hoe je de ouders de school in kan krijgen voor iets dat je hen te bieden hebt. Denk aan schuldhulpverlening, psychologen, cursussen en workshops - van digitale vaardigheden tot yoga en alles ertussenin. Op deze manier komen ouders de school in, waardoor je ze op deze manier laagdrempelig kan betrekken bij de dingen die in de school gebeuren. Natuurlijk hoeft je dit niet allemaal zelf te doen, het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat docenten opeens ook yogadocenten of psychologen worden. Betrek ondernemers, culturele instellingen, schuldhulpverlening, de gemeente of bijvoorbeeld de huisarts of de fysiotherapeut uit de buurt. Daarnaast kun je vertrouwenspersonen (mensen uit de buurt of professionals) inzetten die ouders kunnen helpen hun wegen naar de juiste instanties te vinden. Dit kan ouders die om allerlei redenen in de knel zitten op een toegankelijke manier helpen. En doordat ouders de school inkomen wordt het contact over de kinderen ook laagdrempeliger.

1.3 Inzetten op het vergroten van (schoolse) kennis van ouders

Niet alle ouders kunnen bijdragen aan het schoolwerk van hun kinderen. Bijvoorbeeld omdat zij zelf laaggeletterd zijn of omdat ze geen Nederlands spreken. Bij deze ouders kan het lonen om in te zetten op het vergroten van hun schoolse kennis. In Nederland zijn diverse programma's die zich inzetten op het 'onderwijzen' van ouders en daarmee het vergroten van de ouderbetrokkenheid; bijvoorbeeld [Het Ei van Columbus](#), [Pageturner](#), [Thuis in taal](#). Maar denk ook breder: het zou bijvoorbeeld interessant kunnen zijn om ouders te betrekken bij een project op school met een lokale ondernemer waar zij zelf ook iets van kunnen leren of hen mee te nemen op de culturele

uitjes die je organiseert en zo niet alleen de kinderen te introduceren met een voor hen (soms) nieuwe wereld van cultuur, maar ook hun ouders. Dit vergroot niet alleen de kennis van ouders, maar tegelijkertijd ook de thuisbetrokkenheid. Ouders worden zo deel van het leerproces van kinderen en kinderen zien dat hun ouders geïnteresseerd en betrokken zijn. Wat is er te verzinnen met de lokale ondernemers en cultuuraanbieders op dit vlak? (Bron: [Onderzoek van het Nederlands Jeugd Instituut](#))

1.4 Verbindt ouders onderling aan elkaar

Ouder-schoolcontact kan ook bevorderd worden door ouders die contact hebben met elkaar. Ouderbetrokkenheidsdeskundige Peter de Vries spreekt van een buddysysteem. Hierbij kunnen ouders ervaringen met elkaar uitwisselen en kunnen ze elkaars kwaliteiten en vaardigheden leren kennen door middel van samenwerking. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een vader die zich zorgen maakt om de onlangs ontdekte dyslexie van zijn dochter, die gekoppeld wordt aan een ouder die al ervaring heeft met een soortgelijke situatie. Ouders die in een echtscheiding zitten, kunnen worden gekoppeld aan een vader of moeder die net hetzelfde heeft meegemaakt. Of wanneer ouders de Nederlandse taal nog niet volledig machtig zijn, kunnen ze gekoppeld worden aan een ouder die beide talen spreekt. Maar je kunt bijvoorbeeld ook denken aan nieuwe ouders koppelen aan ouders die al langer verbonden zijn aan school, om hen met het reilen en zeilen van de school kennis te laten maken.

Het organiseren van een buddysysteem is relatief eenvoudig. De school hoeft slechts in kaart te brengen of ouders behoefte hebben aan het delen van bepaalde ervaringen met andere ouders en zorgen voor het uitwisselen van gegevens. Het buddysysteem kan werkdruk bij leraren wegnemen, omdat ouders steun bij elkaar vinden en niet meer bij docenten hoeven aan te kloppen. Daarnaast hoeven leraren minder te trekken aan het binnenhalen van bepaalde ouders omdat de ouders onderling elkaar betrekken. Bovendien kan een school op deze manier het gevoel van een gemeenschap versterken, doordat ouders op elkaar kunnen terugvallen. Meer over het buddysysteem vind je [hier](#).

1.5 Zet ouders in voor de school door van hun kennis en expertise gebruik te maken

Ouders hebben veel te bieden aan de school, maar worden vaak 'slechts' ingezet als luizenouder of wanneer de biebboeken terug moeten naar de bibliotheek. Daar is meer voor te verzinnen. Weten wat voor ouders je in de klas hebt en wat zij eventueel te bieden hebben, kan dus zowel veel opleveren voor het curriculum als voor het gevoel van kinderen dat hun ouders betrokken zijn bij hun leertraject. Buiten benader je ouders vanuit het positieve, namelijk door een beroep te doen op hun kennis en expertise. Dat vinden de meeste mensen leuk en dit zal dus al snel leiden tot een positieve relatie tussen de ouder en de school.

Als je hiermee aan de slag gaat, is het goed om niet alleen aan de beroepen van ouders, maar ook aan dingen als koken, verhalen vertellen, zingen, een andere taal of cultuur etc. Zo kan elke ouder - ook niet of lager opgeleid - iets bijdragen. Buiten dat vergroot je hiermee het gevoel (bij zowel ouder als kind) dat ander soort talen en culturen ook gewaardeerd worden op school (zie thema 'taal centraal', oplossingsrichting 3.4). Een win-win dus.

Hoe zou je de ouder kunnen betrekken in de klas? Kun je ideeën verzinnen waardoor zowel de ouder, als het kind en de school hier iets aan heeft? En kunnen de partijen om de school (bijvoorbeeld maatschappelijk werk) heen hier ook baat bij hebben of een rol in spelen?

Mooie (lokale en/of landelijke) initiatieven:

- [De ouderconsulent](#) – uitgerold in Emmeloord
- [DURF](#): de IJslandse aanpak (ingevoerd in Urk)
- [Mol gesprekken van het Aeres VMBO](#)

THEMA 2

Waardering van sociaal en cultureel kapitaal

Hoe kunnen we met iedereen die om een kind heen staat zijn of haar wereld vergroten?

Kinderen van ouders met een lagere economische status krijgen van huis uit vaak sociaal en cultureel kapitaal mee dat minder beloond wordt in onze maatschappij en dus minder van pas komt binnen het schoolsysteem en binnen de wereld waarin zij later zullen opereren. Om hier mee om te gaan kan de school twee bewegingen maken. De school kan de wereld van de kinderen vergroten; op cultureel gebied (denk aan naar musea of theater gaan, maar ook bijvoorbeeld door uit te leggen wat hun opties zijn qua beroepen die ze kunnen kiezen) en het sociale netwerk vergroten, een netwerk waar zij iets aan hebben voor hun educatie en latere werkende leven (bijvoorbeeld door hen stage te laten lopen in bedrijven). Uiteraard staat de school hier niet alleen voor; dit werkt het beste wanneer de school en de partijen om de school heen – bijvoorbeeld cultuuraanbieders, jongerenwerkers of ondernemers - samenwerken. Hoe kun je er als netwerk voor zorgen dat de wereld van een kind wordt vergroot? En hoe zorg je ervoor dat je dit samen doet en dat niet alle verantwoordelijkheid bij het schoolteam komt te liggen? Tegelijkertijd kan de school ervoor zorgen dat binnen de school zelf het verschillende sociaal cultureel kapitaal gelijk gewaardeerd wordt. Dit kapitaal is namelijk onderdeel van de identiteit van het kind. Door aandacht te besteden aan dit kapitaal kan het zelfvertrouwen en de motivatie om te leren groeien. Daarnaast kan de school een voorbeeld zijn van een gemeenschap waar verschillend sociaal cultureel kapitaal gelijk beloond wordt.

OPLOSSINGSRICHTINGEN

2.1 Waardeer sociaal en cultureel kapitaal gelijk

De realisatie dat alle kinderen een ander soort cultureel en sociaal kapitaal hebben is het begin van werken aan gelijke waardering. Het is belangrijk om de verschillende soorten kapitaal naast het dominante (en je eigen) cultureel kapitaal te leggen. Vaak wordt in de missie om leerlingen voor te bereiden op de samenleving (waarin een bepaald cultureel kapitaal heerst) voorbij gegaan aan het culturele en sociale kapitaal dat kinderen zelf meebrengen. Dat is zonde, want leerlingen zijn meer dan wat je op school van ze ziet en wat er getoetst wordt. Ze nemen vanuit huis allerlei kennis, gebruiken en vaardigheden mee. Amerikaanse onderzoekers noemen dit funds of knowledge: kennisbronnen. Deze kennis-

bronnen zijn niet altijd meteen zichtbaar, zeker als het vaardigheden zijn die niet naar voren komen in het gewone school curriculum. Denk hierbij bijvoorbeeld aan goed kunnen koken, rappen, of de Koran reciteren. Amsterdams onderzoek laat zien dat gebruik maken van verborgen kennisbronnen in de klas goede resultaten kan opleveren. Het is goed voor het zelfvertrouwen, enthousiasme en de motivatie van leerlingen. Daarbij ervaren leraren het als positief; ze werden verrast door de kennis en vaardigheden van hun leerlingen en zagen hun leerlingen meer als geheel. Het verhoogde ook de verwachtingen van leerlingen, omdat de nadruk meer kwam te liggen op wat de leerlingen meebrachten aan kennis in plaats van op wat ze niet wisten. Maar om deze verborgen kennisbronnen tevoorschijn te laten komen, moeten ze wel actief aangeboord worden. Hier ligt een belangrijke taak voor de docent. Maar ook voor de andere partijen om een kind heen. Dit vraagt een mentaliteitsveran-

dering, uitgaan van de kennis die er al in huis is, in plaats van alleen de kennis die kinderen moeten leren binnen het curriculum te gebruiken in de les. Uitgaan van het positieve en dat wat de kinderen al wel weten in plaats van wat ze nog moeten leren. Hoe zou je deze verborgen kennisbronnen kunnen openbaren zodat ze gemakkelijker onderdeel kunnen worden van de lessen op school? En is het mogelijk om partijen van buiten de school binnen te halen om deze kennisbronnen onderdeel te maken van de lessen, zonder dat de docent alles zelf hoeft te kunnen of weten? Zo ja, hoe? (Bron: [Didactief](#))

2.2 Vergroot de wereld van kinderen

Aan school is de taak om kinderen voor te bereiden op een wereld waarin bepaald cultureel kapitaal heerst - om zo op te kunnen klimmen. Weten wat er dus aan kennis nodig is om daar te komen, is belangrijk. Een inkoppertje, maar toch belangrijk om te noemen. Kinderen uit een lager sociaal milieu hebben vaak, letterlijk en figuurlijk, een kleinere wereld dan hun welgestelde leeftijdsgenoten, waardoor zij mogelijk minder in aanraking komen met de dominante cultuur. Sommige kinderen komen hun wijk niet uit, terwijl andere kinderen op hun twaalfde al op alle continenten zijn geweest. De één bezoekt wekelijks een museum, de ander heeft nog nooit voet in een culturele instelling gezet. Maar ook in termen van dromen en ambities zitten er enorme verschillen tussen kinderen, het ene kind heeft meer zicht op de mogelijkheden dan de ander. Aan de school de belangrijke, maar ingewikkelde taak, om de wereld van leerlingen te vergroten. Scholen zijn hier al actief mee bezig. Bijna elke school zet bijvoorbeeld in op museum- en theaterbezoeken. Scholen werken samen met bibliotheken of hebben een schoolbibliotheek. De regio en gemeente waarin de school zich bevindt kan van grote invloed zijn op hoe scholen de wereld kunnen vergroten. In de stad zijn veel culturele instellingen dichtbij en in sommige gemeentes is er meer subsidie voor extra curriculaire activiteiten. Daarnaast zijn er organisaties die in samenwerking met maatschappelijke partners allerlei programma's aanbieden gericht op het vergroten van de wereld van leerlingen. Denk hierbij aan uitjes naar culturele instellingen, kunstlessen die

in school worden verzorgd door partijen van buiten, stages, leren ondernemen en sollicitatietrainingen. Verdiep je hierin als school en kijk wat er mogelijk is. Wat biedt jouw gemeente aan? Wat kan je binnen de klas doen om de wereld van leerlingen te vergroten? En wat kunnen partijen van buiten bijdragen?

2.3 Burgerschap actief inzetten als een manier om sociaal en cultureel kapitaal te vergroten

Burgerschapslessen geven, is ook een manier om het sociale en culturele kapitaal van kinderen te vergroten. Daarbij is het over burgerschap hebben belangrijk, maar het in praktijk brengen nog veel waardevoller. Burgerschap heeft namelijk een belangrijke actieve dimensie. Leerlingen moeten hun opgedane kennis en vaardigheden in de praktijk kunnen brengen (in onze democratie). Wij lichten hier drie elementen kort toe: leren debatteren, diversiteit en de 'stem van de leerling'. Onderzoek wijst uit dat het van belang is dat leerlingen op school geconfronteerd worden met andere meningen en leren hun mening te onderbouwen (in de vorm van debatten bijvoorbeeld). Er zijn veel verschillende vormen waarop debat ingezet kan worden in het onderwijs ([SLO](#)). In het kader van burgerschapsvorming kan er aandacht zijn voor diversiteit in de klas, voor de verschillende identiteiten van de leerlingen. Aandacht hiervoor kan bijdragen aan de identiteitsvorming van de individuele leerling, maar ook aan competenties rondom wereldburgerschap van elke leerling in de klas. Door ruimte te bieden aan verschillende achtergronden van de kinderen in de klas, kan niet alleen het zelfvertrouwen van een leerling groeien (zoals beschreven in oplossingsrichting 2.1), maar kan er ook meer wederzijds begrip ontstaan. Zo kunnen zij om leren gaan met verschillen ([Nuffic](#)). Tot slot kan er in de klas aandacht zijn voor de 'stem van de leerling'. Het gaat hierbij niet alleen om de klassieke vormen van leerlingparticipatie, maar ook om leerlingen een stem te geven als het gaat om de inhoud van de les en de vorm ([SLO](#) en [deze column](#)). Dit kan een mogelijkheid bieden aan leerlingen om zich te verdiepen in onderwerpen die aansluiten bij zijn of haar achtergrond en interesses. Het verster-

ken van deze vormen van burgerschap kan in samenwerking met partijen om de school heen. Er zijn veel goede organisaties die je als school kunnen helpen met het vormgeven en in de praktijk brengen van je burgerschapsprogramma. Hoe zou je burgerschap op zo'n manier vorm kunnen geven op school zodat het het sociale en culturele kapitaal van een kind vergroot? En hoe kun je dat samen met de partijen om de school heen doen?

2.4 Erken het verschil in straat-, thuis- en schoolcultuur

Binnen het project de Transformatieve School gaat men uit van een thuiscultuur, straatcultuur en schoolcultuur. Deze culturen vertegenwoordigen elk een ladder, waarop je omhoog kan klimmen. Deze culturen kunnen samengaan of met elkaar conflicteren. De groepsdynamiek in een klas neigt vaak naar de ladder van de straat. Als de straatcultuur conflicteert met de schoolcultuur, dan wordt de motivatie om te klimmen op de schoolladder klein. En hetzelfde geldt voor de thuiscultuur: als deze culturen sterk van elkaar verschillen, kan er een intern conflict ontstaan bij een leerling. Zeker als je hier niet iets mee doet als school of docent. Het gaat in dit project niet zozeer om de specifieke culturele of sociale achtergrond of de specifieke straatcultuur, maar het gaat om de gevolgen van de verschillende culturen, die jongeren meenemen naar school, voor de groepsdynamiek in de klas. In het programma de Transformatieve School worden docenten ondersteund in het spel rondom de groepsdynamiek ([WUR](#)). Door hun interventies verkleinen zij de sociale pijn bij hun leerlingen en transformeren ze de groepsdynamiek naar positief gedrag in de context van school. Ze wijzen de straatcultuur niet af, maar motiveren ze hun leerlingen om te wisselen tussen de sociale codes van de school, de straat en thuis. De docenten hebben als het ware een 'emotionele bluetooth' die ervoor zorgt dat ze verbinding kunnen maken met hun leerlingen ([Iliass el Hadioui](#)). Bewustzijn van deze verschillende culturen en het erkennen van de spanning die jongeren kunnen ervaren in loyaliteit naar vrienden, familie en school, kan ervoor zorgen dat de jongere zich gezien voelt. Dit kan een eerste

aanzet zijn om een jongere een gelijke kans te geven om te klimmen op de schoolladder, zonder dat hij het gevoel heeft zijn familiecultuur of straatcultuur te verliezen. Hoe zou je dit kunnen toepassen in jouw praktijk? En hoe kun je ervoor zorgen dat je begrijpt wat de verschillende culturen van een leerling zijn? Zou je daar iets aan het hele netwerk om het kind heen hebben en hoe zou je hierover met elkaar in contact kunnen blijven?

(Meer over [de Transformatieve School](#))

2.5 Maak gebruik van rolmodellen

Voor leerlingen die een ander type cultureel kapitaal bezitten dan het dominante type cultureel kapitaal op school, kan het lastig zijn om zichzelf in de schoolwereld te herkennen. School staat, gevoelsmatig, verder van hun af. Om te zorgen dat ook deze leerlingen zich prettig voelen op school en om voor hen, in hun hoofd, de wereld van mogelijkheden te vergroten, kunnen rolmodellen ingezet worden. Het gaat dan om (jong)volwassenen in wie de kinderen of jongeren zich herkennen en, in hun eigen gebied, succesvol zijn. Zo kun je bijvoorbeeld bepaalde rolmodellen uitnodigen voor gastlessen waarin ze uitleggen wat hun weg is geweest naar waar ze nu zijn. Het kan zomaar zo zijn dat de leerling, door te luisteren naar het rolmodel, opnieuw zijn of haar ambities en grenzen definieert. Misschien zijn er paar bepaalde dingen wél mogelijk die hij of zij nooit voor mogelijk had gehouden. Maar het is ook belangrijk om goed naar het team te kijken; representeert het schoolteam de populatie van de school? Docenten zijn zelf ook rolmodellen voor de leerlingen, dus zij kunnen vaak goed deze rol vervullen. Het inzetten van rolmodellen is iets wat veel scholen al doen, maar hier is vaak geen plek voor in het gewone curriculum of de weg naar het vinden van deze rolmodellen lijkt lang. Dat eerste is natuurlijk ingewikkeld, maar tegelijkertijd is het ook een kwestie van prioriteiten stellen. Buiten dat: de rolmodellen kunnen prima worden ingezet voor dingen die de leerlingen binnen het curriculum moeten leren. Voor dat laatste is het goed om dichtbij te zoeken; zijn er ouders die rolmodellen kunnen zijn? Of zijn er ondernemers in de wijk die het leuk zouden vinden om een middagje langs te

komen of een project op te starten met de leerlingen? Of hebben de culturele instellingen in jouw buurt hier opties voor? Oftewel: hoe kunnen we er samen voor zorgen dat leerlingen van een gevarieerde groep volwassenen leren en zo met een gevarieerd palet aan mogelijkheden in aanraking komen? (Bron: [Wetenschappelijk artikel](#))

Mooie (lokale en/of landelijke) initiatieven:

- [DURF](#): de IJslandse aanpak (ingevoerd in Urk)
- [Stichting School en Veiligheid](#)
- [Porteum – Onze Campus | Lelystad | Voor de toekomst](#)
- [JINC](#)
- [IMC Basis](#)
- [Playing for succes](#)

THEMA 3

Taal centraal

Hoe voorkomen we gezamenlijk dat de (Nederlandse) taalachterstand van een kind in de weg staat van zijn/haar (verdiende) kansen?

Beheersing van de Nederlandse taal is essentieel voor leerlingen om mee te kunnen komen op school én in de samenleving. Het aanpakken van Nederlandse taalachterstanden staat al jarenlang centraal in het onderwijsbeleid. Toch blijven deze achterstanden een hardnekkig probleem; een groeiende groep leerlingen komt laaggeletterd van school. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat taalachterstanden al vroeg, liefst nog voor de basisschool, worden gesignaleerd? En hoe gebruik je meertaligheid in het voordeel van het kind? Hoe zorgen we vervolgens gezamenlijk voor extra aanbod waardoor de achterstand van een kind niet in de weg komt te staan van zijn (verdiende) kansen zonder dat docenten er al hun tijd mee kwijt zijn?

OPLOSSINGSRICHTINGEN

3.1 Signaleer samen – zo vroeg mogelijk

Hoe vroeger duidelijk is dat een kind een Nederlandse taalachterstand heeft, hoe beter het te verhelpen is. Je hebt immers meer tijd om eraan te werken. Daarom is het belangrijk dat er goede communicatie is tussen de partijen die al vroeg in aanraking komen met een kind en de partijen die bij kunnen dragen aan het wegwerken van een Nederlandse taalachterstand. Welke partijen zijn dit? Hoe kun je deze partijen hier in de regio zo effectief mogelijk aan elkaar verbinden, zodat er zo min mogelijk tijd verloren

gaat? En hoe zorgen we ervoor dat de kinderen die nog niet in beeld zijn, omdat ze bijvoorbeeld nog niet naar school gaan, toch in beeld komen? Let op: bij de signalering is het belangrijk dat je je realiseert dat het niet alleen gaat over kinderen van een buitenlandse komaf, het kan net zo goed gaan over kinderen van bijvoorbeeld lager of niet opgeleide ouders met een beperkte woordenschat. ([Wetenschappelijk onderzoek](#))

3.2 Zorg voor een gezamenlijk doel

Opdrachten waarin leerlingen samenwerken met een partner om een gezamenlijk doel te bereiken zijn aangetoond effectief voor de taalontwikkeling van een kind. Leerlingen luisteren beter als ze een bepaald

doel voor ogen hebben; op die manier hebben ze een motivatie om te luisteren. Luisteren is dan weer goed voor de taalontwikkeling van leerlingen. Het kan daarbij ook helpen als zo'n gezamenlijk project goed aansluit bij de leefwereld van een kind, omdat het hierbij een intrinsieke motivatie kan vinden. Het loont dus om creatief te zijn met de opdrachten die je geeft. Het netwerk rondom de school kan hierbij een grote rol spelen. Door verbindingen te leggen tussen school en de buurt kunnen er (gemakkelijker) projecten ontstaan die voor leerlingen belangrijk zijn. Leerlingen zouden bijvoorbeeld een onderneming voor de wijk kunnen opzetten of met lokale culturele instellingen aan een project kunnen werken. Welke projecten kun je verzinnen om te zorgen voor een gezamenlijk doel? Wat is er op lokaal gebied al aan initiatieven die hieraan kunnen bijdragen of wat zou je zelf kunnen verzinnen? Hoe kunnen andere professionals die om een kind heen staan hieraan bijdragen? Kortom; welke samenwerkingen zijn er te bedenken waardoor kinderen projectmatig aan hun taal werken? (Bron: [NRO](#), 2020)

3.3 Zet in op (voor)lezen

Schot voor open doel, maar lezen en voorgelezen worden hebben, logischerwijs, een positief effect op de taalontwikkeling van kinderen. Daarom moet er, zowel thuis als op school, ingezet worden op (voor)lezen. Zeker in het primair onderwijs kan intensief (voor)lezen een groot positief effect hebben op leerlingen. Op school kan dit uiteraard via de docent en soms kan het ook helpen als lezen door mensen van buiten school wordt gestimuleerd. Op deze manier wordt het nog specialer. Bijvoorbeeld door het organiseren van een naar de bibliotheek of een schrijver, een kunstenaar of zelfs een ouder kan komen voorlezen in de klas, maar denk ook aan een buddysysteem waarbij oudere leerlingen of anderen uit de wijk jongere leerlingen voorlezen en helpen zelf te lezen. Mocht dit niet genoeg zijn, dan is er in te zetten op een buitenschools traject dat (voor)lezen thuis stimuleert. Wat kun je bedenken aan initiatieven om kinderen aan het (voor)lezen te krijgen? En hoe kun je de wijk daarbij betrekken? (Bron: [Stichting Lezen](#), 2019)

3.4 Maak gebruik van meertaligheid i.p.v. de focus te leggen op de Nederlandse taalachterstand

Aan de meertaligheid van kinderen benutten binnen de schoolmuren zitten ontzettend veel voordelen. Zo toonde taalkundige Jim Cummins aan dat kinderen bij het leren van verschillende talen een gemeenschappelijke onderliggende vaardigheid ontwikkelen. Dit houdt in dat leerlingen vanuit hun eerst geleerde taal gemakkelijker een tweede taal kunnen leren. Daarnaast biedt het spreken van meerdere talen kinderen mogelijkheden op de arbeidsmarkt en zijn er ook op sociaal-emotioneel vlak voordelen verbonden aan het stimuleren van de thuistaal. Kinderen voelen zich in hun totaliteit meer gewaardeerd en omdat zij meer aangesproken worden op wat zij wél kunnen groeit hun zelfvertrouwen. Daarnaast is de extra taal die een kind spreekt een deel van de identiteit van het kind. Dit betekent dat weinig ruimte geven aan die taal op school, of het zelfs verbieden, kan leiden tot een onwelkom gevoel bij kinderen (en hun ouders).

Echter, lang werd gedacht dat de thuistalen in de weg zaten van het leren van de Nederlandse taal en daarom is het op veel scholen zo dat de thuistalen worden uitgesloten. Er is dus nog een wereld te winnen.

Tegenwoordig wordt er gepleit voor een actieve waardering van meertaligheid. Hierbij worden op verschillende wijzen de thuis- en moedertalen van leerlingen erkend en gewaardeerd. Dit heeft positieve gevolgen op sociaal, affectief en cognitief gebied. Het is belangrijk dat leerlingen bewust worden gemaakt van de talen die gesproken worden door hun klasgenoten en dat zij zich erkend en gewaardeerd voelen in hun eigen taal(identiteit). Dit vraagt een open, nieuwsgierige en respectvolle houding van iedereen die om een kind heen staat. Je kan deze talen bijvoorbeeld actief benutten in het leerproces van kinderen. In de praktijk betekent dit dat het spreken, schrijven en gebruiken van niet-Nederlandse talen wordt aangemoedigd in plaats van ontmoedigd ([Functioneel meertalig leren](#)). Een manier hiervoor is het actief waarderen van de extra kennis die (vaak) met een taal gepaard gaan door bijvoorbeeld te koken,

groenten te verbouwen, (andere) religieuze verhalen of mythen en sagen te vertellen etc. Door deze verborgen kennis actief te betrekken in de klas zullen leerlingen zich meer gewaardeerd en gezien voelen, wat positieve gevolgen heeft voor hun zelfvertrouwen. Zij worden experts in plaats van dat de nadruk herhaaldelijk wordt gelegd op hun achterstand. Hoe zou je deze taal- en kennisbronnen kunnen achterhalen? Hoe zou je dit kunnen implementeren op school? Of zelfs in de wijk, zodat deze houding wordt overgenomen door alle professionals om een kind heen?

3.5 Zet in op peer learning

Voortbordurend op het zorgen voor een gezamenlijk doel, kun je ook verder gaan dan alleen kinderen die bij elkaar in de klas zitten. Kinderen en jongeren willen tijd doorbrengen met andere kinderen die op hen lijken of waar ze tegenop kijken. Daarom is het leuker om iets van een ander (ouder) kind te leren, dan iets van een docent of een andere volwassene. Door jongere en oudere leerlingen aan elkaar te koppelen en hen gerichte (taal) leeractiviteiten op maat mee te geven (het liefst dus met een gezamenlijk doel), kunnen zij én van, én aan elkaar leren. Dit is zowel voor de jongere als de oudere leerling waardevol. Hoe zou je ervoor kunnen zorgen dat leerlingen aan elkaar gekoppeld worden? En wat voor soort leeractiviteiten zou je hen mee geven waardoor het voor beide partijen iets oplevert?

Mooie (lokale en/of landelijke) initiatieven:

- [Voorlees Express](#)
- [Schrijverscentrale](#)
- De boekenbas – uitgevoerd in Urk
- Voorportaal Dyslexie – uitgevoerd in Lelystad
- [Lelystad innoveert | Nederlands Kwaliteitsinstituut Dyslexie](#)
- [Onderzoeken | Verteltas](#)